

regény

ÉN, MÁTYÁS KIRÁLY (regényrészlet)

„... Légy te király, én pedig egyszerű kíséret,
Mit te kiadsz, itt a szavam, álljon az ítélet!”

Arany János: Pázmán lovag

nulla

ÉN, Mátyás király itt fekszem a halálos ágyamon, meg fogok halni, ezer százalék, érzem minden sejtemben és zsigereimben, és tudom, hogy nekem most magasztos módon vissza kellene gondolnom az életemre. Mit rontottam el, milyen jókat tettem, amikért áldják majd vagy átkozzák a nevem; minden valamire való regényben és történetben így van ez, például Hermann Broch Vergilius halálában is, ahol Vergilius megbetegszik – valószínűleg napszúrást kapott –, és hazafelé a hajón visszazogondol az életére meg egy csomó más marhaságra. De nekem ehhez most semmi kedvem, sőt egyáltalán nincs kedvem ahhoz, hogy királyhoz és főhőshöz méltó gondolatokkal játszadozzak, hogy a halálra gondoljak, arra a nem létező valamire, arra az ismeretlen tartományra, honnét még nem tért meg utazó.

Le vagytok szarva, gondolta Mátyás király, azért sem gondolok a halálra, én is szoktam bőfögni, meg piszmogni, meg az orromat piszkálni, mint minden elődöm és utódom, mert fáj, nagyon fáj. Az élet fáj, de nemsokára nem fog fájni, és hiába ugrálnak itt körülöttem keresztel meg füstölővel, hamarosan már a seholban leszek. Én, Mátyás király rányomtatam a Madonnát a kis Jézussal az aranypénzre, meg az ezüstpénzre, de hogy segít-e rajtam a Madonna meg a kisdéd, azt nem tudom. Édes Jézus, légy vendégünk...

Közben kérdezgetnek, mi fáj, hol fáj, én meg csak hörgök, szavak szakadnak bensőmből, szómaradványok, magok, tövek. Jó lenne, ha itt lenne Vitéz. Senki nincs itt, kit egykor szerettem, kik egykor szerettek. Kik megtagadtak engem, s akiket száműztem. Janust nem. Ő magától ment el.

Lassan kezdek rátalálni a szóra, a hangra, a dalra, a végén mégiscsak emlékezni fogok, s azok a nyavalyások, akik olvasásuk egykor, ha tényleg elolvasták, azzal kábítják majd magukat, hogy ezt Mátyás király gondolta, pedig dehogy. Ki tudja, mit gondol egy király, mikor

már beszélni sem tud, mikor csak nyögésre és jajgatásra futja, egész teste merő görcs és fájdalom, és nem fog magához térni, nem fog lábra állni, nem fog megszólalni soha többé.

Valaki kitalálja ezeket a sorokat, eljátszik a gondolattal, hogy mi lett volna, hogy miképpen lehetett, mit képzelgett, álmodott össze a nagy király a halálos ágyán.

Halálos ágy, micsoda marhaság. Mitől halálos? Egyiknek születés, másoknak szeretkezés, nász, beteljesülés. Véletlen, hogy ki fekszik benne. Most éppen én, Mátyás király, és tegyük fel, tényleg visszazogondolok az életemre, hadd örüljenek a népek. Hátha mégis lesz, aki elolvassa. És ha nem? Akkor legalább eltereli a figyelmem a körülöttem állókról, nem figyelek sem Beatrixra, sem Báthoryra, senkire. Egye meg a fene.

egy

ÉN, Mátyás király, aki soha nem kezdtem a levelemet királyi többesben, az Úr 1478-ik esztendejében levelet írok a velencei dózsának Galeotto Marzio kiszabadítása ügyében, mert emlékszem, én is voltam fogságban, s ha az a fogság nem is hasonlítható az ólomkamrák börtönéhez, azért mégiscsak börtön volt, olyan hely, ahonnan nem lehetett elmenni. Nem sétálhattam kedvemre a Moldva partján, nem nézhettem a kis hajókat siklani a téli napfényben, nem kóstolhattam le jóféle prágai sörökkel. Csupán tizennyolc éves voltam akkor, de ifjúságomnak az volt a legszebb része. Minden érzékem új és új kalandokra, új ismeretekre csábított, olyan voltam, mint a két éves csikó, mint a legszebb mén, melyet nem lehet kifárasztani, és nem akar semmi mást, csak száguldjon a végtelen mezőkön, csődörözze meg a mit sem sejtő és békésen legelésző puha bőrű kancákat. Sietni kell, új rétek, új legelők felé. Ha egy tündér vagy manó állna elém, és azt kérdezné, hogy hány éves szeretnék lenni, hogy újból átélhessem az elmúlt évek gyönyöreit, akkor biztosan ezt kérném, fogságom utol-

só napjait, amikor már tudtam, hogy nemsokára szabad leszek és király. Magyarország királya.

Nem, Galeotto már nem fiatalember. Neki más miatt nehéz a fogság. Lassan ürül a hólyag, renyhe a bél, fáj az ízület, keményedik a térd. Reggelente nehéz a járás. Túlsúly nyomja a lábát, a szem sem a régi, s a fül sem hallja a lányok vidám énekét a Rialto felől. De ha nem lenne sziporkázóan okos és vidám, és nem írna rólam könyvet, akkor is megmenném-e? Mert írni fog, ezt biztosan tudom. Szóval ha nem lenne nekem olyan fontos a személye, akkor írnék levelet az érdekében a dózsának? Andrea Vendramin nyolcvanöt esztendő. Megérti-e majd, amit kérek tőle? Egy öreg Galeottót az agg dózsától. A hírek szerint zápul az agya, közeleg a halál. Vajon az én halálom mikor jön el? Apám állítólag alig érte meg az ötvenedik évét. Valójában senki nem tudta, hány esztendő. A bátyám a húszas éveit végéig taposta. Hál' istennek ritkán jelenik meg előttem, s fej nélkül soha. Ki is szaladnék a világból. Én, Mátyás király.

De azt hiszem, most fontosabb dolgom van. Meg kellene írnom, miképpen lettem király. Hogy valójában mi történt húsz évvel ezelőtt Prágában, Pogyebárd udvarában.

De mégse. Hiszen ez ráér. Most fontosabb Galeotto ügye. Még megmurál nekem ott, Velencében.

Egyébként lehet, hogy nem írom meg. Maradjon örökre az én titkom. Hiszen Pogyebárd sem él már, senki nem fogja kikutatni, hogy mi történt. Pedig biztosan sokan kíváncsiak lennének rá.

kettő

Megpróbáltam úgy írni, ahogy ő ír. Olyan titokzatosan és mégis királyian. Hiszen egyszer ki is cseréltük egymást, én ültem a trónjára, ő meg felvette a bohócsipkát. Mikor az a dörmögő nagyúr felszaladt Budára. Hogy elcsábította a feleségét... na hiszen... pedig ritkán tesz ilyet, nincs is rá ideje, de a mítosz már terjed, a mese, hogy a király álruhában járja az országot. Dehogyan járja... a jószágos Mátyás király. Nagy Lajos. Na igen! Ő tényleg megtette. Ám a pór nép azt sem tudja, ki uralkodik. Sokan azt hiszik, még Zsigmond, hiszen ő annyira sokáig volt a trónon, és még a pénzt is elrontotta. Nyil-

ván rengetegen emlékeznek a törökverő kormányzóra, Hunyadi Jánosra. De az eldugott falvakban, északon, a hegyek között még mindig az Árpádok járja. A szent királyok nemzetsége. Hol vagy, István király, ezt éneklük. Még Erdélyben is... hiszen van olyan, aki életében nem járt még a szomszéd faluban sem. Nem is tudna, mert nincs rendes lábbelije. Arra jó, hogy beálljon a barázdába az eke mögé, de a keményre taposott göröngyös utakon, lyukas sarkú bocskorban, lábujjhegyen egyensúlyozva... ah!

Lebersit, a király bolondja nagyot nyújtózott. Fel kellene kelnie, de egy bolond bármeddig lustálkodhat. Nincsenek elvárások. Aztán mégiscsak eszébe jut valami, kiugrik az ágyból. Vízét önt a mosdótálba, arcára fröcsköli. Odakint már felkelt a nap. Tavasz van.

három

Megtaláltam Lebersit naplóját. Hogy miket írt össze rólam az a gazember! Hogy nem mászkálok álruhában. És hogy ő meg én kicseréltük egymást. Hiszen nem is hasonlítunk...! Ilyenkor írják a történetírók, hogy a király szörnyű haragra gerjedt! Na, nézzük csak. Megy-e még a gerjedés?

– Azonnal ide elém az átkozott bohócot!

Jó órát rohangásznak, mire jellentik:

– Uram, király, kegyelmezz árva fejemnek, de a bolond nincs sehol! Eltűnt, mintha a föld nyelte volna el!

Minden eltűnik egyszer. Éltek itt régi népek, gallok, kimerek, avarok, szarmaták, hunok, s ki tudja még, mifélek. Hol vannak ők most? És hol vannak a mesebeli sárkányok, egyszarvúak, amik egykor benépesítették a földet? Hol van Róma, és hol a hellének? És Janus?

Ki törődik már a hellénekekkel, kinek fáj Róma? Egyszarvú meg él valahol Afrikában, mesélik az utazók. Talán a távoli Indiában szintén. De Janus? A költő, akiről már életében úgy írtak, hogy a „kedves arcú”. Bülbül szavú. Olyan volt a pofája, mint a kőszikla. Hadonászott a kardjával. Kedves arcú...

Mátyásnak lelassultak a gondolatai. Mozdulatlanul feküdt a fekhelyén, és várt. Vagy inkább ült. És várt. És egyszerre csak megjelent az a furcsa alak, akire egész délelőtt hiába várakozott.

– Te is jó lennél halálnak – mondta neki a király.

Kampó táltos, mert ő volt az, csupán az ínyét mutatta, úgy nevetett befelé, hangtalanul.

– Mi a helyzet Galeottóval? – mordult rá a király.

– Elvittem a leveled, de ezzel még nincs minden megoldva – felelt a táltos.

– Csak a sövényt hágod – jegyezte meg Mátyás. – Ne hidd azt, hogy feltaláltad a spanyolviaszt – tette még hozzá, látva, hogy Kampó nem értette meg őt azonnal.

– Vissza kell vonnia a tanait – fejtegette a táltos, elengedve a király szavait a füle mellett.

– Visszavonja. Nem elég?

– Talán igen – felelte Kampó, és talányosan nézett. – Ha tényleg a király akarja, és nem Lebersit, a bohóc.

– Ne bosszants, Kampó! Amíg jól van dolgod... Én vagyok, nem látod?

– Látom – válaszolta a táltos, és a homlokát vakargatta. – De akkor hol lehet a bohóc?

És ekkor, mintha függőnyt húztak volna el, a terem sarkában megjelent egy arc. Az arc a levegőben lebegett, és kísértetiesen hasonlított a királyéra. És az egyik pillanatban bohócsapka volt rajta, a másikban pedig korona. No, nem Szent Istváné, hanem csak egy olyan apró koronácska.

– De most már elég a tréfákból! Eredj vissza, Kampó, Velencébe – mordult rá a király, és ettől minden a helyére került. Eltűnt a lebegő szellemalak, eltűnt a királyné és a táltos, de a budai palota is. Mátyás kietlen síkságon, hómezőn lépdelt, fák csontszáraz gallyai nyújtogatták felé az ujjukat, szél tépte súlyos palástját. Nem volt egyedül. Janus, a költő lépdelt mellette. Egy vénséges vén fához érkeztek. Mátyás nekítámasztotta a hátát a tölgynek, így kevésbé érte a szél.

– Mi végre vagyok a világon? – kérdezte a költőt. Janus nem felelt azonnal, szeméből csurgott a könny. – Mondd meg nekem, Janus! Miért születtem? Érzem, nem tudok dinasztia alapítani. Beatrix nem fog fiút szülni nekem, a kis Jánoskát meg nem ismeri el a világ. Nem törvényes örökös. Miért lett belőlem király, ha nem segíthetek a népemnek?

A költő percekig mereven állt, majd egyszerre csak hirtelen mozdulattal előrelépett, és megölelte a királyt.

Valaki felébredt a budai palotában. Valaki, akinek királyt kellett játszani.

Folytatás a 9. oldalon ➔